

اصل صلاحیت شخصی مبتنی بر تابعیت در حقوق کیفری ایران

عباس حمیدی

دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزا دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند

چکیده:

وجود صلاحیت براساس رابطه تابعیت مرتکب جرم یا مجنی علیه یک حالت استثنایی است و تاکید اصلی باید بر دخالت دادگاه کشور محل وقوع جرم باشد. لیکن برای حالاتی که مجرم به هر دلیلی در محکمه محل وقوع جرم مورد محاکمه قرار نگرفته باشد پیش بینی اصول صلاحیت مبتنی بر رابطه تابعیت مفید است، اما با توجه به استثنا بودن این نوع صلاحیت با توجه به مبانی منطقی و معقول، اعمال صلاحیت در چنین مواردی باید مشروط و محدود باشد. در حقوق جزایی کشور ایران ایجاد صلاحیت بر اساس رابطه تابعیت مجرم همواره وجود داشته است؛ اما ایجاد محدودیت برای صلاحیت رسیدگی دادگاه های ایران در این خصوص فراز و فرودهایی داشته است. در قانون مجازات عمومی سال ۱۳۵۲ پنج شرط حضور مرتکب در ایران، مهم بودن جرم ارتكابی، عدم رسیدگی قبلی، مجرمیت متقابل و وجود موجبات قانونی برای تعقیب به موجب قانون هر دو کشور محل وقوع جرم و کشور متبوع را پذیرفته بود. در حالی که قوانین پس از آن یعنی قانون راجع به مجازات اسلامی مصوب ۱۳۶۱ و ۱۳۷۰، صرفاً یک شرط یعنی شرط حضور مرتکب در ایران را برای اعمال صلاحیت دادگاه های ایران کافی می دانستند. البته این رویه مطلوب و مفید نبود و مورد انتقاد حقوقدانان قرار گرفته که جهت اصلاح مقنن ایران در قانون جدید مجازات اسلامی ۱۳۹۲، صرفاً دو شرط حضور مرتکب در ایران که از قبل وجود داشت و شرط عدم محاکمه قبلی در قلمرو مجازات های تعزیری را (تعزیرات غیر منصوص شرعی) برای اعمال این اصل در نظر گرفته که هر چند خود به ظاهر پیشرفت محسوب می شود، ولی ناقص است و شرایط و محدودیت های بیشتری برای اعمال این اصل لازم است.

واژگان کلیدی: صلاحیت شخصی، صلاحیت مبتنی بر تابعیت، منع محاکمه مجدد

مقدمه:

در میان اصول صلاحیت فراسرزمینی، یکی از اصولی که از اهمیت و جایگاه خاصی برخوردار است، اصل صلاحیت شخصی* اعم از فعال* و منفعل[□] است. این اصل نیز مانند سایر اصول صلاحیت فراسرزمینی، در جهت رفع نقیصه اصل صلاحیت

*-Nationality or Personality Principle.